

SPOMENICA

ZA

DRŽAVNU NARODNU
OSNOVNU ŠKOLU

U

Letajci kasnije u Baraćima

Spomenica pisana - dan 28. VI. 1946.

Selo Letajac leži zapadno od Rašča, udaljeno
65 minuta. Uzdiže se na jednom površinom brdu,
odakle ima svestran vidik na more, Učku,
Labu itd. -

1840. g. selo se sastojalo od 4 kuća, a do
danas porasao se broj na 20 kuća. - Selo je malik
tip nastankanih sela. Susjedna selo su Barlići,
Topid. Topid je usko vezan sa Letajicom i
ekonomski, politički, intelektualnim sadom itd.

Kraj je vrlo kamenit - zemlja se obrađuje
vrlo malo, te onaj posjet koji pripada jednoj
familiji nije dovoljan za prehranu i šivot. Prema
čemu, većinom stari muškareci rade u rudniku u
Raču. Postoje tri smjene koje rade; jedni preko dana,
drugi preko noći. Slobodno vrijeme nesto sparaju,
a ostali dio vremena ulaze na pomaganje
članima a posvrsavajući potpora. To je jedini

člaz, obavijajući se na veliku parnost kraja.

Uz me ove životne teže i teške životne nlike, ljudi češće stupaju k napredku. Pokušaju mnogo interesa i volje sa svaki prosvjetiti rad. Prešloih godina do vrijeme Italije, ljudi ugođavaju od raznih fašističkih elemenata naučili su mnogo trijeti, osjećali su jednu veliku rukovravje, idu kares se koji su isrekli svaki moment kad je ga probiti i kad je jednom progovoriti svojim maternim hrvatskim jezikom. Fašisti su svojim siromašnim podtalijančiranjem pristupali su i u zabilježili njestima; ali gdje na svoji želoti nisu mogli baciti ni tragove ruk. Ukoliko se bilo što isto, u najkraćem vrijeme bilo je izbrisano. Ljudi viši svojih prava na život, na slobodu ostali su dusi nepokoleblivi, što su i dokarali kasnijom životom za konacno oslobođenje.

Talijani su prišli otvarajući škola na njima njestima gdje misu i puije frontgaule. Sređ 1937 god. djece Letajca i Topida polazila su talijansku školu u Barlićima. Odgojani počinio

talijanskim duhu, fanističkim nasorima u školi, i kuce nisu napuštali svoj hrvatski jezik; svoje atanje. Prema tome odgoj za fanističke vlasti i tanike, nije mogao biti pozitivan. Osim toga, tib ranijih godina, ispoljava se ta manja prema talijanima, učiteljima, pričajevi današadi žudi i omledini, svoje razine odnose u novu rednju u školi.

Da bi učiť Žansta bio isto ostranjeni, pristapilo otvaraju privatnih škola po čitavoj Istri. Jedna tib privatnih škola otvorila se u Letajima 37. godine.

Otvorila je tu škola neka talijanska princeza Trente Duchesse d'Este, te su i to škole po povrati bile. Za ~~to~~ razliku od državne talijanske škole, te škole opskrbljivale su djeci sa svim skupinama, kako bi se povećao broj polaznika. Škola je bila otvorena u privatnoj zgradi u kojoj se nalazi i danas. Imala je 1 sobu, klupa, ormari, juć sve isto, sav namještaj i sada ima. Učitelji su vi stavovali u istoj

zgredi, gaje se način jedna mala sobica
bali su sami ili u više kuće - domaćico.
1937 god. došao je pun učitelj talijan Tampieri
ro.- Djeca je bilo oko 40 i to djeci iz Letajca;
stoga koja su prešla iz Bartići u ovu školu. - Njegovo
službenje trajalo je 3 mjeseca, jer je morao napustiti.
od službenje vajke.

Drugi učitelj bio je Fachinelli Ludovico, koji je
također bio 3 mjeseca i iz estih razloga morao je
najputiti školu. Na njegovo mjesto došla je Felice Ema,
je službenala samo 2 mjeseca. Sk. god. 1937 donosi
Depur Vittorio - talijan koji je bio poslao iz Kunja
zavrišnju školu. 1938. god. službenao je Konci Bruno
dom iz Treute. On je službenao cijelu tu godinu -

1939 god. službenala je Centro Lidija rodom iz
Pozane. - Službenala je također jednu godinu.

1940. i 1941 došla je na školu Ferrari Beaucu,
dom iz Ulesa.

1942 god. Casagrande Linja iz Treute.

Tada je nastao prekid sa školom. - Odmah po
početku sk. godine 1943 još 30 juna pošlo je is sele
Topid oko 9 župi u srušnu u partizane. Po cijeloj

zbi i mayim sunica, bili su ve formirani partizani odredi. U Italiji se publicirala kapitulacija i ostala je neopća anarhija u Janjstičkoj vojski.

J. IX. 1943. dočelo je do kapitulacije u Italiji. U svim djelovima Istre odigravale su se tekom tih dana borbe. U samom Podlabini odigravale se također borbe između partizana i Njemača. U tih borbenim su svrđi ljudi is sela Tepid i Letajac. Te sela Letajac su dobio nazivnik (članak Fronta i N. Jurčić) sa svojim borbi bilo je oko 50 mrtvih ljudi. Te samog dana niko - Njemečki su pošli u Rijeku a u Letajac su došli partizani i ostali svega 1 mjesec. Nakon mjeseca tih došli su ponovo Njemečki. Ljudi iz sela su nekih u šumu u partizane a neki ponovo na rad u Šibenik u rudnik, ali nakon 3 mjeseca napustili su sela i pošli u šumu. Neki od njih pošli su u rasinim partizanskim odredima dok u šumu i u gorljavici.

U selo su dolazili iz Rase Njemečki i fašisti, ali u selo radilo je ilegalno s partizanima. U selu Letajac postojala je i potajna općina u kući Ivana Kokota. Održavali su se potajni mitingovi drugi sastanci. Stranu od Njemača držali

mali pioniri sela, koji se domaćice odgajalo
igradimlo sa pomoć partizanima.

Selo je također davao partizanima veliku
steviju pomoći. Pomoći se sastojala najviše u dava-
noua i hrane. Partizani su dobarili i u samu
do i to kradomice, ali uglavnom žene su hrane
nosile u sumu. Žene su kod svojih kuća šinjeli od
katalog novca što su zaradili njihovi muževi u
oduševu i od onih malo više namirnica što su
divele iz svojih polja. Toliko puta bile su pohvatane
njemaca na ravnim ispitivanjima i otkravane na
itd. Djeca su kroz to vrijeme pokušala da
krene školu u Rasi, ali kako su u selo prišli dobari
činevi, djeca su prestala sa polaskom.

Nakon godinu dana teške borbe i velikih
struja i tegoba, zlostavljanja tog jednog naroda u
selima mirili su u sve krajeve partizani. i to 28.
svibnja 1945. god. Tada se narod oslobođio teškoj
ime pod kojim je stjenjao toliko godina

Za vrijeme svih tih borbi selo Topid imalo
mnogo ljudi, koji su deli svoje živote u
protiv gđadnog okupatora i nekoliko raznim

Topid i Zetajec

Mooga od tih ljudi bilo je zarobljeno po Africi i u Africi itd. Nakon oslobođenja, vraćali su se ozi od njih svojim kućama, a neki jesu i danas žive.

Vrijeme borbe bilo je jedno od najtežih dana i svih patnja ovog naroda, ali tu težinu, te patnju manjio mi je onaj njihov napredujučki duh, ona u poljedu, koja ih je hrabro vodila napred u tim potiskocima. Čvorili su se izborali u sebe u češće dane njihove budućnosti i isto su poljedili.

— Školska godina 1945/46. —

Nakon oslobođenja ljudi su se vratili svojim kućama i život u selu počeo je biti sve normalniji.

Ljudi su se ponovo separisali u mudruku, takoder i omladinu. Brzin tempo radilo se obnovi svega mogu što je u tokom borbe teško.

Djece su počela pohađati školu u Roši, a djece gornjeg Topida (Zetijec) u Sv. Bartolu. Uput djece donosila svojim kućama kruh iz Roše.